

הפרוצה, הנערה והכושי

(ראה עמוד 16)

שוב הקהה שמטרתו לעשות לעצמו פרסו מת עליידי מחזה העוסק בפרוצה, מבלי ש"קהל הרחב ידע את התוכן הפוליטי והסרי ציילי האמיתי של המחזה.

ייתכן שעם זאת היתה מסתייגות הקריירה של הפרוצה הניו-יורקית על קרשי במות יש ראל. אולם בינתיים נמצא לה מאהב חדש: תיאטרון אהל. אף כי פורסם בעיתונות ש"המחזה נפסל להצגה, החליט אהל להציגו. הוא סמך, כנראה, על שמו הטוב, ועל העובדה שמשך עשרות שנות קיומו לא פסלה לו הצנורה אף שורה אחת ממחזותיו.

בשנת 1936 הוצגו בתיאטרון פריסאי שני מחזות מאת ז'אן פול סארטר, אחד ממיסדי הפילוסופיה האקסיסטנציאליסטית (הטוענת שהקיום הוא עיקר העצמו). האחד, הפרוצה הצייתנית היה מחזה אירוני אודות גורל הכושים בדרום ארצות-הברית; בעוד שהשני, שתיים ללא מצבות, היה דרומה מחיי המחזרת בצרפת בזמן הכיבוש הנאצי.

שני המחזות היו קצרים מכדי שימלאו ערב שלם, לכן הוצגו בתכנית אחת וגרמו לסערה, הפרעות מצד הקהל, התערבות הי משטרה חיכוך עו בין מבקרי התיאטרון. הסיבה לכל המהומה לא היתה הפרוצה הצייתנית, אלא דהקא אנשי המחזרת, שתוארו במחזה השני באור אכזרי למדי.

המחזה הפרוצה הצייתנית משחק בחדרה של בונה ניו-יורקית לבנה שירדה דרומה, מקום שם קיימת השנאה המסורתית של הלבנים נגד השחורים. בדרכה נפגשה הפרוצה בקרון הרכבת בשני כושים, אדם לבן שיכור ירה באחד מן הכושים, טוען להגנתו שהשני ירים ניסר לאנוס את הלבנה. הפרוצה מכ- הישה תחילה את הדבר, אולם המכונה הסר ליסית משפיעה עליה להעיד לטובת בני גועה.

המערכון, בן שתי התמונות, נכתב כהור צאה מביקור של סארטר בניו-יורק, שנה לפני כן. סארטר איננו אדם הנוקל למחקר מע- מיק בנושא עליו הוא כותב. הוש דרמתי מפתוח וסממנים רעשניים במקצת התפסים אצלו את מקום הידיעה המעמיקה. כך צאה מתחת ידו מעין קומדיה הדומה לחרב פי פיות, שאינה מאשימה רק את הלבנים אלא גם את הכושים.

אף-על-פי-כן זכה המחזה להצלחה גם ב- בריית-המועצות (מקום בו נתפרסם ברוסיה) וגם בארצות-הברית. אפילו באנגליה, בה פיקח הצנזור שבכ עניינים על כל מחזה מיר צג, זכה הפרוצה הצייתנית להיות מוצג ומן רב.

פגום מבחינה מוסרית

כאשר ביקש התיאטרון זירה מחזה סוציאלי אודות הבקיעה הגועית, החליט להעלות את המחזה (בצירוף מערכון מקורי קצר). המחזה, הכתוב בצרפתית סלנגית, תורגם לעברית לא פחות סלנגית, הוגש למועצה לביקורת סרטים ומחזות, כנראה על-ידי החוק. תשובת המועצה היתה קצרה: "הגנו להור" דיצמם בזה כי המועצה בישיבתה מיום 24.2.52 החליטה לאסור (את) הצגת המחזה הנ"ל בישראל".

טען מיכאל אלמו, במאי תיאטרון זירה: "אחד מאנשי המועצה גילה לידורו, שהיתה חברת הלהקה, מה היו החישובים: התרגום הסלנגי לא מצא חן בעינינו, והם חששו מפני בימוי ריאליסטי יתר על המידה, העלול להשפיע על קהל צעיר. אין זה טוד שלמועצה לביקורת יש פרטנזיות אמנויות, והיא מת" ימרת לעלות בטעמה על זה של סופרים ואנשי תיאטרון".

בכל זאת לא יצא תיאטרון זירה למלחמה על המחזה. הוא חשש שאם יעורר רעש יח-

רד התיאטרון תמורת כסף מלא. אולם לפני שאהל נקט באמצעי אחרון זה, נערכה ההתקפה על קו ההגנה הראשון של הצנזורה. דברים מסויימים הגיעו לעיתונות. טוען אהל: אנו שמרנו את הדבר בסוד. אולם נראה שאין אנשי אהל מחוננים בחוש הקונספירציה, ולשונות עוינות אף טוענות שלא לחמו על שמירת הסוד עד טיפת הדם האחרונה. על כל פנים, עיתונאים ממקורבי אהל ובני-שולחניו נכסות התל-אביבי פרסמו בהבלטה שהמחזה נפסל ערב הצגת הבכורה (שטרם הודיעו עליה לציבור). ומאחר שידוע שהכנת הצגה עולה בכסף, וכי מצבם הכספי של התיאטרות מאז הכרות מכה אינו מזהיר, היתה בדיעה זו לחץ ציבורי רב.

אנשי הצנזורה הבחינו בכוחן הרות, החלו מהרהרים על נסיגה איסטרטגית. הקו הכללי היה להפוך את הפרוצה לאשה הגונה מיסודה, שאך במקרה יצאה לתרבות רעה. קו זה כבר היה כלול בתרגום של משוררת לאה גולדי-ברג, שהוכן עבור אהל. שאינו מבליט, לדברי אהל עצמו, את הצד הפיקנטו והאירוטי שב- העלאת זונה על במת ציבורי רב.

אהל הבין ככל מצביא מוכשר, שעליו לפתוח קו נסיגה ליריב אם ברצונו להמנע מקרב ישושי. הוא היה מוכן לחזק מה- מחזה כמה פסיקות, שאינן חשובות כשלעצ- מן לאופי המחזה, להקריב אותן על מזבח ההסכם. ואמנם, הושג הסכם המרשה את הצגת המחזה, בהשמטת כמה פסוקים. דוגמות של פסוקים שהושמטו:

ליזי היצאנית בחדר השינה: "הכושי לא אנס אותי — המצאה מוצלחת — אותי לאנוס, זה זה!"

ליזי לפרד (צעיר המוצא חן בעיניה): "אתה יפה מאד. אינני אוהבת יוסיים מבקרים אחרים. הייתי מעדיפה כמה אורחים בגיל העמידה. אחד בשביל יום א', אחד ליום ג' ואחד לטוף השבוע. אבל אתה בחור רציני, לוא רצית הייתי מסכימה גם אותך".

מפסוק אחר הוצא: ליזי לפרד: "מה אתה חושב, אך אוכל להבחין ביניכם אם את שמותיכם לא אדע." אך באותו פסוק נשאר: "בוא תשב על החסא (המסה) והוצאו המלים: 'חסא נחמד. אם זה חסא, יש לי הרבה חסאים על מצפוני'".

אחר שאהל והצנזורה הפכו את הווגה ליצאנית כמעט מכובדת, ניגשו לניתוח שני, ההזירו לא את בתוליה. שם המחזה שונה, הפך הנערה והכושי. כדי לפייס את הצנזורה סופית, עשה אהל מעשה הרדיסכנות: הוא הציג הצגה פרטית לצנזורה, לשכנע אותה כי עתה הכל כשורה.

אין סמכות לצנזורה לדרוש דבר כזה, פרט להצגות קרקס בהן אין התכנית ממצה את ההצגה. בזאת קבע אהל תקדים, מעורר רוגז אצל תיאטרות אחרים, החוששים כי הדבר עלול לעורר את תאבונה של הצנזורה להאות הצגות לפני אישורן. לדבר היה כבר תקדים אחד, כשהצנזורה דרשה מתיאטרון זירה לה ציג לפנייה את המחזה ילדותיות שנייה לפני אישורו (העולם הזה 757).

אהל החל עובד על המחזה, השחקנים למדו את הטקסט על בוריו. הוא הגיש את הטקסט לצנזורה באיחור, שהיה, לדבריו, איחור שי- רתי. ואז נפלה הפצצה הבלתי מפתיעה. הצנזורה פסלה את המחזה שנית. הנימוק: טעמים מוסריים.

הזוג: תמורת כסף

ההתמרמרות באהל היתה גדולה. לדעת אנשיו גמוןך הוא שהצנזור פוסל מחזה ש-

ז'אן פול סארטר
זה זה, אותי ?

יצאו לו מוניטין בעולם כולו. הם היו מביי- גים את הצנזור לוא אסר את הכניסה לאולם לצופים צעירים, אך אנשים מבוגרים אינם יכולים להזדעזע לשמע עובדות הייחם.

מאחורי הקלעים של אהל נרקמה בחשאי מזימה אנטי-צנזוראית. סיפר זאב רבין, במאי המחזה ואחד משחקניו: "החלטנו ללכת עד הסוף, לנסות להגיע לידי פשרה עם הצנזורה, אך באם היתה עומדת על דעתה, היינו עו- שים דבר ששום צנזור בעולם אינו יכול למנעו מאתנו: היינו מציגים את המחזה ללא הכרזה פומבית, בלי מודעות, לפני קהל מוזמנים כביכול, שהיה מקבל הזמנות במש-

שמעון שזכה עד כה בפרסים אמנותיים והערכה בקורתית נלהבת בעד סלילת כביר שים ומדרגות מסוג שונה במקצת מעבודתו האחרונה, התרגש. אחר ששפך את לבו בכמ- תב אל ראש העיר, ישראל רוקח, נרגע. בבוא שמעון לעבודה למחרת, הבחין, ל- דבריו, ביו קרבן מכתב מראש העיר נושא הערה "להרשות לחתום".

סיפר שמעון: "הוא (קרבן) החזיק את המכתב בידו, הודיע לי שכתבתי לראש הי עיר שקרים, שהעבודות אינן שלי כלל, שהן ביצעו בידו אחרים, ושאיני יכול לא לבוא יותר לעבודה. אני מפורס".

הפיטרורים לא גרשו את שמעון משטח הגן. למחרת שב אל הברכיה, עבד חצי יום ללא תשלום. אחר-הצהרים מיהר אל עורך-הדין דוד גנור, הגיש תביעה לבית-המשפט. הס- ביר שמעון את מסרת התביעה העיקרית: על זוג החוק לקבוע אחת ולחמית את זכותו של אמן לחתום על עבודתו האמנותית שהיא דרך ביטויו האישי, בכל מקרה.

פצצה כנועית

בשעות הראשונות אחר שאלמונים הסילו את פצצת-ההפחדה לביתו של דוד צבי פנקס הדתי, גברה ההתרגשות במערכות העיתו- גים, ובעיקר במערכות עיתוני-הערב. היה צורך להגיב, ולהגיב במהירות.

ישב עזריאל קרליבך, עורך מעריב ובעל השור היומי האישי שהוא מסמר העיתון, רשם בחפזון: "...בשעה זו מובילים כל ה- עקבות אל הקבוצה 'הכנועית' ומעוררים את החשד, שהיא זרקה בלילה שעבר את הפצצה לביתו של שר החקירה. קבוצה זו ידועה מן ההתכחדות של ראש דבריה, עוזי..."

הכותרת: "הפצצה הכנועית".

השבוע יגיש ד"ר יעקב ירדור, עורך-הדין הצעיר שהיה בשעתו חבר הקבוצה הפריזאית של לחיי, הגיש קובלנה פלילית נגד ד"ר עזריאל קרליבך על הוצאת דיבה בניגוד לס- עיפים 201 ו203 מפקדות החוק הפלילי 1936, עון שהעונש המסכימאלי עליו הוא לא יותר משלוש שנות מאסר, או קנס שאינו עולה על 100 ל"י, או שני העונשים גם יחד.

הקובלנה הוגשה בשם שלושה קובלים: מרכז העברים הצעירים, גוף שלא נרשם כא- גודה, ואשר כתובתו היא בדירת הקובל השי- ליש, המשורר הצעיר אהרן אמיר, הקובל השני הוא אוריאל שלח, משורר הידוע בשם יהונתן רטוש, האדם שהניח את היסוד לתורת הועד לגיבוש הנוער העברי וכתב העת אקף, יושב-ראש מרכז העברים הצעירים.

טוענים הקובלים: "ד"ר קרליבך פירסם את

אוריאל (יהונתן רטוש) שלח
כן, אבל מי ?

אשר הוא פירסם באופן בלתי חוקי, תוך כוונה להוציא שם רע על הקובלים. יתר-על-כן, הדברים הנ"ל טופלים על הקובלים. הידועים בציבור כבנוי כנוענים, שפע, ועלולים להמס עליהם את שנאת הרבים, לתתם לבזו בעיני הרבים.

העוקץ של כל המשפט יהיה בלי ספק: מה זה ומי זה כנוענים? השם הוא שם גנאי. הוא הודבק מזה שנים לאוריאל שלח ול- חבריו, אולם גם לגופים ולאנשים הרחוקים מדעותיו. האם יכול מרכז העברים הצעירים לתבוע עתה שכל המעליב את הכנוענים מע- ליב אותו ואת חבריו? שופט התביעה תהיה, תהיה החלטת חופשי השלום אשר תהיה, אין ספק שהציבור יזכה למשפט מעניין ויש- מע סוף-סוף מפי מומחים מי זה כנועני — ומי איננו.

ס פ ו ר ט

אולימפיאדה

למלכת ספורט, מקום הכבוד

על לוח התוצאות באיצטד הענק בהל- סינקי הופיעה הכתובת "גדול הוא הצחון — גדולה ממנו התחרות ההוגנת!" אותו רגע החלו נושאי-דגלים עיפיים, אך זקופי-קומה, עונדי מדליות זהב, כסף וארד צועדים במס- לול ובאחור של שלוש דקות (בגלל עיכוב בסיום תחרויות הרכיבה) ככתב האש האר- לימפית במרומי המגדל המרכזי הרם (72 מטרים) והדגל האולימפי הצהור, מחומש העיגולים הצבעוניים, הורד באיטיות מראש התורן להדם של יריות חמשה תותחים. עם תרועת החצוצרה נסתיימו המשחקים האולימפיים, 15' במספר מאז חידושם על- ידי בארון צרפתי צעיר לפני 56 שנים.

הזהב הכסף, הארד. אולימפיאדת הל- סינקי היתה מירוץ בלתי פוסק לצבירי נקר- דות בין ארצות-הברית וברית-המועצות. אר- צות-הברית זכתה בזכות עליונותם של אתל- טיה, שחייניה, כדורסלניה ומתאגרפיה. היא צברה 618 נקודות בהשוואה ל-554 הסוביי- טיות. את המקום השלישי נטלה המשלחת ההונגרית, ב-308 נקודות (בזכות הנצחונות

כדורגל

"ארכיב, אמן, אשחק!"

יצחק פלשין, מטיל הדיסקוס של מכבי חיפה, הוא מותיקי הספורטאים בארץ שהשיג משך שנים, דרך קבע, את אחד משלושת המקומות הראשונים בהטלת דיסקוס בכל התחרות אטלטיקה קלה. בשנותיים האחרונות זנח פלשין את הדיסקוס, התמסר לטניס. כששמע על ההכנות לאולימפיאדה 15' נטל טוב את הדיסקוס לידיו, אך כשראה שלא יצליח להכנס לגבחרת האולימפית החל משחק כדורגל בליגה הראשונה (במכבי חיפה).

שיטת משחקו של פלשין לא השתלבה בי שיטת קבוצתו ובמשחקים האחרונים לא שותף יותר. פלשין לא נואש, החליט ש"למרכיבי הקבוצה אין מושג בכדורגל... תצ- ליח רק קבוצה שאני ארכיב אותה, אמן אותה ואשחק בה". את החלטתו הוציא פלשין לפועל. הוא הקים קבוצה בשם מכבי ב. במשחק הראשון של הקבוצה עם אחותו הנוצרים הוכיח פלשין כי הוא צדק בהנחתו היסודית, לפחות לפעם הראשונה. מכבי ב גברה על אחותו הנוצרים 2:4.